

CZYNNIKI BIOLOGICZNE WYSTĘPUJĄCE W MIEJSCU PRACY

Rozporządzenie w sprawie szkodliwych czynników biologicznych dla zdrowia w środowisku pracy oraz ochrony zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki (Dz.U. 2005 nr 81 poz. 716)

(<https://www.gov.pl/web/gis/czynniki-biologiczne-wystepujace-w-miejsku-pracy>)

Szkodliwe czynniki biologiczne obejmują:

- drobnoustroje komórkowe, w tym zmodyfikowane genetycznie,
 - jednostki bezkomórkowe zdolne do replikacji lub przenoszenia materiału genetycznego, w tym zmodyfikowane genetycznie,
 - hodowle komórkowe,
 - pasożyty wewnętrzne,
- które mogą być przyczyną:
- zakażenia,
 - alergii,
 - zatrucia.

Klasyfikacja szkodliwych czynników biologicznych

Podstawą klasyfikacji czynników biologicznych jest ich wpływ na zdrowie pracowników.

W zależności od właściwości zakaźnych czynniki biologiczne zostały zaklasyfikowane do 4 grup zagrożeń. Kryteriami klasyfikacji czynników do poszczególnych grup są:

- zdolność wywoływania choroby u człowieka i ciężkość jej przebiegu,
- możliwość rozprzestrzeniania się choroby w populacji,
- możliwość zastosowania skutecznej profilaktyki i leczenia.

Grupa 1 zagrożenia - czynniki, przez które wywołanie chorób u ludzi jest mało prawdopodobne.

Czynniki zaliczane do tej grupy praktycznie nie stanowią zagrożenia dla pracowników, dlatego nie zostały zamieszczone w wykazie szkodliwych czynników biologicznych. W przypadku pracy z czynnikami należącymi do 1 grupy zagrożenia, przestrzeganie ogólnych zasad higieny określonych w obowiązujących przepisach jest wystarczającym warunkiem eliminującym narażenie lub ograniczającym stopień tego narażenia.

Grupa 2 zagrożenia - czynniki, które mogą wywoływać choroby u ludzi, mogą być niebezpieczne dla pracowników, ale rozprzestrzenienie ich w populacji ludzkiej jest mało prawdopodobne.

Zazwyczaj istnieją w stosunku do nich skuteczne metody profilaktyki lub leczenia, np.:

- *Borrelia burgdorferi* (krętek wywołujący boreliozę),
- *Staphylococcus aureus* (gronkowiec złocisty),
- *Clostridium tetani* (laseczka tężcza),
- *Aspergillus fumigatus* (kropidlak popielaty).

Grupa 3 zagrożenia - czynniki, które mogą wywoływać u ludzi ciężkie choroby, są niebezpieczne dla pracowników, a rozprzestrzenienie ich w populacji ludzkiej jest bardzo prawdopodobne. Zazwyczaj istnieją w stosunku do nich skuteczne metody profilaktyki lub leczenia, np.:

- *Yersinia pestis* (dżuma),
- *Mycobacterium tuberculosis* (gruźlica),

- Blastomyces dermatitidis (drożdżowiec skórny),
- Wirus żółtej gorączki (wywołuje żółtą febrę).
- Betakoronavirus (koronawirus zespołu ostrej niewydolności oddechowej 2 (wirus SARS-CoV-2)

Grupa 3 zagrożenia** - czynniki biologiczne, które stanowią ograniczone ryzyko zakażenia dla pracowników, ponieważ nie są zazwyczaj przenoszone drogą powietrzną, np.:

- Salmonella typhi (pałeczka duru brzuszego),
- Shigella dysenteriae Typ 1 (pałeczka czerwoni),
- HIV, HBV, HCV,
- Wirus wścieklizny,
- Czynniki encefalopatii gąbczastych (BSE, CJD)

Grupa 4 zagrożenia - czynniki które wywołują u ludzi ciężkie choroby, są niebezpieczne dla pracowników, a ich rozprzestrzenienie w populacji ludzkiej jest bardzo prawdopodobne. Zazwyczaj nie istnieją w stosunku do nich skuteczne metody profilaktyki lub leczenia, np.:

- wirus Ebola,
- wirus Lassa,
- wirus ospy prawdziwej.
- Wykaz prac narażających pracowników na działanie szkodliwych czynników biologicznych
- praca w zakładach produkujących żywność,
- praca w rolnictwie,
- praca podczas której dochodzi do kontaktu ze zwierzętami lub produktami pochodzenia zwierzęcego,
- praca w jednostkach ochrony zdrowia, w tym w pomieszczeniach izolacyjnych i zakładach, gdzie są wykonywane badania pośmiertne.
- praca w laboratoriach klinicznych, weterynaryjnych lub diagnostycznych,
- praca w zakładach gospodarki odpadami,
- praca przy oczyszczaniu ścieków,
- praca w innych okolicznościach niż wyżej wymienione, w przypadku której wynik oceny ryzyka, przeprowadzonej zgodnie z § 5 i § 6, wskazuje, że czynniki biologiczne mogą być obecne w środowisku pracy, podczas której jest potwierdzone narażenie na działanie czynników biologicznych.

Obowiązki pracodawcy

- 1) Wdrażanie przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 22 kwietnia 2005 r. w sprawie szkodliwych czynników biologicznych (Dz.U. z 2005 r., poz. 716, ze zm.) powinno rozpocząć się od dokonania prawidłowej oceny ryzyka zawodowego, uwzględniającej narażenie pracowników na działanie szkodliwych czynników biologicznych.
- 2) Dokonanie oceny ryzyka zawodowego pozwala na zastosowaniu odpowiednich środków zapobiegawczych.
- 3) Ocena ryzyka powinna być aktualizowana w szczególności w przypadku:
 - a. zmiany warunków pracy, które mogą prowadzić do zwiększonego zagrożenia dla zatrudnionych pracowników,
 - b. skażenia środowiska pracy w wyniku awarii z udziałem czynnika biologicznego,
 - c. wystąpienia infekcji lub choroby u pracowników, która może mieć związek, z czynnościami wykonywanymi w warunkach występowania czynników biologicznych.
- 4) Pomimo stosowania środków zapobiegawczych, pracodawca wypełnia szereg obowiązków:
 - a. unika stosowania szkodliwego czynnika biologicznego, jeżeli rodzaj prowadzonej działalności na to pozwala, poprzez jego zastąpienie innym czynnikiem biologicznym, który zgodnie z warunkami używania nie jest niebezpieczny lub jest mniej niebezpieczny dla zdrowia pracownika,
 - b. prowadzi rejestr prac narażających pracowników na działanie szkodliwego czynnika biologicznego zakwalifikowanego do grupy 3 lub 4 zagrożenia, w formie elektronicznej lub księgi rejestrowej,
 - c. prowadzi rejestr pracowników narażonych na działanie szkodliwych czynników biologicznych zakwalifikowanych do grupy 3 lub 4 zagrożenia, w formie elektronicznej lub księgi rejestrowej
 - d. ogranicza liczbę pracowników narażonych lub potencjalnie narażonych na działanie szkodliwego czynnika biologicznego,

- e. projektuje proces pracy w sposób pozwalający na uniknięcie lub zminimalizowanie uwalniania się szkodliwego czynnika biologicznego w miejscu pracy,
- f. zapewnia pracownikom środki ochrony zbiorowej lub w przypadku gdy w inny sposób nie można uniknąć narażenia, środki ochrony indywidualnej, odpowiednie do rodzaju i poziomu narażenia,
- g. zapewnia pracownikom środki hermetyczności w celu zapobiegania i redukcji przypadkowego przeniesienia lub uwolnienia szkodliwego czynnika biologicznego,
- h. stosuje znak ostrzegający przed zagrożeniem biologicznym, który jest określony, w załączniku nr 3 do rozporządzenia, oraz innych znaków ostrzegawczych,
- i. sporządza plan postępowania na wypadek awarii z udziałem szkodliwego czynnika biologicznego zakwalifikowanego do grupy 3 lub 4 zagrożenia,
- j. przeprowadza badania na obecność szkodliwego czynnika biologicznego, tam gdzie jest to konieczne i technicznie wykonalne, z wyłączeniem pierwotnie zamkniętej przestrzeni,
- k. zapewnia warunki bezpiecznego zbierania, przechowywania oraz usuwania odpadów przez pracowników, z zastosowaniem bezpiecznych i oznakowanych pojemników,
- l. stosuje procedury bezpiecznego postępowania ze szkodliwymi czynnikami biologicznymi,
- m. zapewnia pracownikom systematyczne szkolenie;
- n. informuje pracownika o badaniach lekarskich, z których pracownik może skorzystać po ustaniu narażenia,
- o. informuje na wniosek pracownika lub jego przedstawiciela o:
- p. liczbie pracowników narażonych,
- q. osobie odpowiedzialnej za bezpieczeństwo i higienę pracy oraz ochronę zdrowia pracowników,
- r. informuje właściwego terenowo państwowego inspektora sanitarnego o użyciu szkodliwego czynnika biologicznego zakwalifikowanego do 2-4 grupy zagrożenia w celach naukowo-badawczych, diagnostycznych lub przemysłowych.

5) Informację należy przekazać właściwemu inspektorowi sanitarnemu:

- a. co najmniej 30 dni przed dniem użycia po raz pierwszy szkodliwego czynnika biologicznego zakwalifikowanego do grupy 2-4 zagrożenia,
- b. w każdym przypadku, gdy zachodzą istotne zmiany mające znaczenie dla bezpieczeństwa i zdrowia pracownika w miejscu pracy,
- c. w ciągu 30 dni po zakończeniu działalności przez przedsiębiorstwo lub zakład,
- d. niezwłocznie, w przypadku każdej awarii lub wypadku, które mogły spowodować uwolnienie się szkodliwego czynnika biologicznego zakwalifikowanego do grupy 2-4 zagrożenia.

W wyniku realizacji polsko-niemieckiej umowy bliźniaczej w ramach projektu Phare „Wdrożenie prawa pracy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy włączając kwestie czynników biologicznych” oraz zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie szkodliwych czynników biologicznych dla zdrowia w środowisku pracy oraz ochrony zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki w Instytucie Medycyny Pracy w Łodzi powstał w 2005 r. Krajowy Punkt Informacyjny ds. Czynników Biologicznych (KPI) oraz Krajowy Rejestr Czynników Biologicznych w Miejscu Pracy.(aktualny link do rejestrów <https://www.imp.lodz.pl/pracownia-bezpieczenstwa-biologicznego-imp>)

Działania związane z ochroną pracowników zawodowo narażonych w środowisku pracy na wirusa SARS-CoV-2.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 11 grudnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szkodliwych czynników biologicznych dla zdrowia w środowisku pracy oraz ochrony zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki wprowadziło zmiany bezpośrednio wpływające na obowiązki pracodawców w zakresie ochrony zdrowia pracowników przed narażeniem m.in.: wirusem SARS-CoV-2. Wirus SARS-CoV-2 przypisany został do grupy 3 zagrożenia biologicznego (wykazu szkodliwych czynników biologicznych) i został określony jako zespół ostrej niewydolności oddechowej 2.

Nowelizacja nakłada na pracodawców m.in.: konieczność przeprowadzenia aktualizacji oceny ryzyka zawodowego w kontekście m.in.: wirusa SARS-CoV-2, a także aktualizacji środków profilaktycznych zmniejszających ryzyko narażenia.